

קול צופיך

מרון הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

קרח - תש"ס - מאת מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

השיעור לעילוי נשמת :

מרון הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

פרשת השבוע : קרח

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

הלכות שבת

קרח

"קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו" עיני רש"י טז' פסוק ז'. אנו רואים כי חכמים הכתירו את קרח בתואר 'פיקח' ובכ"ז שאלו מדוע נלחם נגד אהרון נגד משה רבנו נגד הקב"ה, אמר להם משה רבנו התורה היא מן השמים ה' ציוה אותי לעשות דבר כזה וכזה, והם התחילו למרוד נגד אהרון, אמר להם 'ואהרן מה הוא' הכוונה מה, לשון ענוה 'ונחננו מה'. כלומר, מה אתה רוצה ממנו, הוא כלום. נגד משה: אמר להם משה 'ה' שלחני אתם טוענים תורה לא מן השמים תכף תיווכחו שהכל מן השמים.

"בזאת תדעו כי ה' שלחני" "אתה וכל עדתך הנועדים על ה'" ומסביר רש"י: "עינו הטעותי הוא ראה שעתידין מנכדיו לעמוד על הדוכן ולומר שירה אז הוא אומר אם כך סימן שאני עתיד לינצל, אולם הוא לא ידע שבניו יחזרו בתשובה וכך הם ינצלו והוא לא יספיק לחזור בתשובה. הוא ראה את שמואל הנביא ששקול כמשה ואהרון אמר 'בשבילו אני נמלט'. ראה כ"ד משמרות עומדות מבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש.

זאת אומרת היה אדם בעל רוח הקודש ראה מה שעתיד להיות ואעפ"כ הקנאה העבירה אותו ועל דעת קונו וכפר בעיקר. ויש אומרים: "חכמת נשים בנתה ביתה ואולת בידיה תהרסנו" משלי יד' זו אשתו של קרח שהלכה ופיתתה אותו ודיברה על ליבו מדוע הוא לא קיבל שום מעלה ובעצם לא היה חסר לו דבר כי קרח היה מראשי הסנהדרין בדרגה גבוהה ועשיר גדול היה.

והיא לא היתה שמחה בחלקה, וע"כ היא נקראת 'איולת' והרסה את ביתה. ואילו אשתו של און אמרה לו: מה לך ולמחלוקת זו אם אהרון כהן גדול אתה תלמיד, ואם קרח כהן גדול אתה תלמיד. מה עשתה ישרה על פתח ביתה וגילתה את שערות ראשה וגילתה להם שכל שיערה ושערה יש חור כך לכל אדם יש תפקיד שהקב"ה נתן לו ועליו לעשות אותו כמו שהקב"ה רוצה ולא כפי שהוא רוצה, מה שיש לנו מספיק ואנו צריכים להיות שמחים בחלקנו, היא 'בנתה ביתה'.

כמו"כ, קרח בא ללגלג על מצוות ציצית אם טלית שכולה תכלת צריכה ציצית ובית מלא ספרים לשם מה צריך מזוזה הוא בא וניסה לחדש חידושים. וצריך לדעת שמה שכתוב תורה צריך לעשות בלי שאלות פילוסופיות מי שמזלזל בחכמי התורה סופו שילגלג על מצוות הקב"ה.

דין כיבוד הבית ודבר שאינו מתכוין

כתוב בגמרא מסכת שבת דף צה : "המכבד והמרבץ והרודה חלות דבש שגג בשבת חייב חטאת, הזיד ביו"ט לוקה ארבעים דברי ר' אליעזר"

המכבד פירושו: מי שמטאטא את הדירה שלו - חייב חטאת לדעת רבי אליעזר.

רש"י אומר שחיובו מדין בונה, שברגע שמטאטא יכול להיות שיש איזו שהיא גומא שמתמלא שם עפר וזה בונה.

וחכמים אומרים: "אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות" - בין שבת בין יו"ט אם אדם עשה פעולות אלה דינו רק משום שבות, עבר איסור דרבנן לא חייב חטאת, וביו"ט אינו לוקה אם עשה במזיד. כי "דילמא כי כניס ליה מתמלאים הגומות שבבית מאליהן והוי בניין" רש"י שם.

ממשיכה הגמ': "אמימר שרה זילחא במחוזא אמר טעמא מאי אמור רבנן דילמא אתי לאשווי גומות הכא ליכא גומות" אומר רש"י: 'התיר להם לרבץ לשפוך מים הבית וריצפת אבנים היתה בכל העיר'.

צריך לדעת שבעבר, היו חלק מהבתים שרצפת הבית היתה עפר והיו מזלפים מים או יין כדי לרבץ את העפר. והיו בתים שרצפת הבית היתה רצפת אבנים לא כמו הרצפה שלנו, היו לוקחים אבנים ושמים אבן ליד אבן ולא היו צמודות אחת לשניה ורווח היה בין אבן לאבן ובכל אופן, בעיר מחוזא כל הבתים היו מרוצפים ברצפת אבנים אמר אמימר - מותר לרבץ, מותר לשפוך מים.

רבא תוספתא אשכחיה לרבינא דקא מצטער מהבלא - היה יום חם ובביתו היה עפר עולה והיה מצטער והבית לא היה מרוצף.

אמר ליה: מה אתה כ"כ מצטער לך לצד אחד תעשה נטילת ידיים והמים ישפכו על הרצפה, תלך לצד שני תשטוף את הפנים שלך וישפכו מים על הרצפה, תלך למקום שלישי תרחץ רגליך וישפכו מים על הרצפה הרי שנינו בברייתא: "הרוצה לרבץ את ביתו מביא עריבה מלאה מים רוחץ פניו בזוית זו, ידיו בזוית זו, רגליו בזוית זו, ונמצא הבית מתרבץ מאליה" א"כ מדוע הינך מצטער? אמר לו: 'לאו אדעתא' - אומר רש"י שני פירושים לכך: פירוש אחד, לא ידעתי את הדבר הזה, את החידוש הזה איך לרבץ את הבית. דבר שני, "לא סבירא ליי" ואם אסור אז אסור בלי הערמה.

ממשיכה הגמרא: 'והאידינא דסבירא לן כר' שמעון שרי אפילו לכתחילה' ר' שמעון סובר כל מלאכה שאדם עושה ואינו מתכוין מותר לעשותה בשבת, וכן הלכה.

'והאידינא וכו': אומר רש"י: האידינא שסוברים כר' שמעון "שדבר שאין מתכוין מותר והמרבץ אינו מתכוין להזדיק עפר לגומא להשוות הבית אלא שלא יעלה אבק".

מדוע רש"י לא אמר ג"כ לעניין טאטוא הבית שהרי אינו מתכוין לכסות את הגומא, אלא רק על לרבץ, סימן שגם עכשיו שפוסקים כדעת ר' שמעון אסור לכבד את הבית, ומה שמותר רק לרבץ.

התוספות מביאים את דברי הבה"ג שדעתו של הבה"ג שלדעת ר' שמעון מותר גם הכיבוד, והתוס' חולקים עליו שם ד"ה והאידינא. הרמב"ם אומר כך פרק כא' הלכה ג': "ואסור לכבד את הקרקע שמא ישווה גומות אלא"כ היה רצוף באבנים. ומותר לזלף מים ע"ג קרקע ואינו חושש שמא ישווה גומות שהרי אינו מתכוין לכך" הוא מדגיש כאן כמו דעת רש"י לאפוקי מה שהמגיד משנה מביא בשם הריב"ש שמקשה על הרמב"ם.

הרמב"ם מחלק בין לטאטאות לבין לרבץ, לרבץ - אתה לא עושה פעולה של מילוי המקום, אתה מתכוין שלא יעלה הבל. לעומת זה, בכיבוד הבית האדם מתכוין "ליפותו ולתקנו" זה חשיב כוונה וע"כ אסור כס"מ שם.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

קרח - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

צחצוח שיניים בשבת

אדם שרוצה לצחצח שיניו בשבת, עם משחה אסור - משום ממרח. מי פה לשים על המברשת - מותר. מי פה לשים בתוך מים אסור - משום מוליד ריח בשבת. מברשת שיניים צריך לבדוק מערב שבת בשני ניסיונות, דבר ראשון, שלא יוצא דם מחניכיו, אם יוצא דם אסור לו להשתמש בשבת במברשת אפילו בלי מי פה. דבר שני, שלא נשבר במברשת קיסם אומר ה'ברכי יוסף': וכי ניחא לך שישבר קיסם?! אין ניחא לך שישבר הקיסם ולכן מותר. דבר שלישי שצריך לזוהר שלא לשטוף את המברשת בשבת כי זה הכנה משבת לחול אל"כ שוטף אותה לצורך שיצחצח שיניו אחרי סעודה שלישית.

מי ורדים

היה מנהג שהכוהנים ביה"כ בתפילת נעילה היו נוטלים ידיהם במים עם מי ורדים מאחר ולברכת כוהנים בנעילה יש מעלה חשובה מאוד ומעלה מיוחדת. וכתבו הפוסקים זה אסור משום נולד ותעשה זאת מערב יוה"כ ולא ביום כיפור עצמו. עיין גו"ר כלל ג' סי' טז'. לשים טיפות מי ורדים לתוך כוס תה או לתוך מי שקדים מותר לדעת הבן איש חי מאחר וזה לטעם טוב בא"ח שיש תצוה אות יא' ור"פ ח"ב סימן נא'.

תמצית תה

תמצית של תה עם נענע שהוכנה מערב שבת בשבת אינו יכול לצבוע אז שם את המיץ הנענע בכוס אח"כ לוקח כוס אחר ממלא אותו מים ושופך לתוך כוס עם התמצית למטה נמצא שכל המים הללו יש להם טעם של נענע וזה מותר ואין כאן מוליד מאחר ולא מתכוין להוליד ריח ממים אלו אלא זה לטעם כנ"ל.

סבון לבישום

סבון לנוחיות שמוציא בושם אם האדם מתכוין שיהיה בושם במים - אסור, אך אם מתכוין לנקיון ואגב נהיה ריח טוב מותר אחרונים.

דברים האסורים והמותרים לטלטל בשבת

הגמרא אומרת קכ"ד "אמר רבי אבא אמר רבי חייה בר אשי אמר רב מכבדות של מילתא מותר לטלטלן בשבת אבל של תמרא לא. ור' אלעזר אומר: אף של תמרא. במאי עסקינן? אילימא לצורך גופו או לצורך מקומו בהא לימא רב של תמרה לא, והא רב כרבא סבירא ליה אלא מחמה לצל בהא לימא ר' אלעזר אף של תמרה?! לעולם מחמה לצל, אימא וכן אמר ר' אלעזר".

אם אדם לוקח מכבדה של מילתא אומר רש"י כמו מטאטא, מכבדין בו את השולחן, של מילתא - "בגדים לכבד שולחן שמלאכתו להיתר". אם אתה לוקח בגד לנקות את השולחן הבגד אינו מוקצה כי הוא לא שאב מים, רק הורדת את הפירוורים זה מותר. אבל לקחת ענף של תמר לנקות את הרצפה אסור - משום מוקצה, כי אסור לכבד בו את הבית "משום אשווי גומות דמודה ר"ש בפסיק רישא ולא ימות" רש"י שם.

אומרת הגמ' ממה נפשך אם אתה מתכוין לקחת את הענף של התמרה לצורך גופו או מקומו למה יהיה אסור אבל אם אתה רוצה להשתמש בו ממש לטאטא זה אסור. ואם אתה מטלטל אותו מחמה לצל זה אסור.

והרמב"ם מסביר את היתרו של אממור גם על הכיבוד ולא כדברי רש"י רק על זילוף, ועיין ה"ה שם. בכל אופן לדעת הרמב"ם ישנו הבדל בין מקום מרוצף ללא מרוצף. אומר השו"ע סימן של"ז סעיף ב': "אסור לכבד הבית אלא א"כ הקרקע מרוצף".

ויש מתירין אפילו אינו מרוצף - מי הם היש מתירין? רש"י הרי אמר שמה שכתוב הלכה כר' שמעון שזה מדבר על זילוף ולא על כיבוד הבית אבל התוספות הביאו שיטתה סברא האומרת שגם כיבוד הבית אדם לא מתכוין לכך, לכן אמר השו"ע סימן שי"א 'אע"פ שאינו מרוצף'. אבל סתמא השו"ע סובר שאם הקרקע לא מרוצף - אסור ואם מרוצף - מותר.

השו"ע לא כתב 'אלא"כ כל העיר מרוצף' כמו שאמר רש"י על דברי אממר במחוזא, אלא אמר מספיק שהרצפה כאן מרוצפת. אומנם אומרים התוספות שהריצוף של אז היה "מתמלאות הגומות שבין רובד לרובד" תוס' שבת שם ד"ה שרא, וכ"ש רצפות שלנו מחוברות אחת לאחת ואין חשש של מילוי עפר בניהם. והוסף הרמ"א "ויש מחמירין אפילו במרוצף וכן נוהגין ואין לשנות".

אם אתה אומר שאסור לכבד את הבית ואם אתה מכבד את הבית אתה עובר איסור דאורייתא אתה ממלא גומא אין לחלק בין מרוצף לשאינו מרוצף אם זה דאורייתא פסיק רישא נגזור מדרבנן דבר מרוצף אטו אינו מרוצף, אך אם נאמר שהאיסור לטאטא את הבית הוא מדרבנן שמה תעשה גומא מכיון שזה רק גזירה דרבנן ולבא ולהוסיף עוד גזירה שאם זה מרוצף ג"כ אסור זה לא אומרים. והיש מתירין אפי' בלא מרוצף סוברים לא הוי פסיק רישא ולא מתכוון וע"כ מותר, עיין לט"ז שם ס"ק ב' וי"א שאיסור כיבוד הבית לא מדין אשווי גומא אלא שמזיז עפר עיין תוס' שם ד"ה והאידינא ומג"א ס"ק ב' ושער הציון ס"ק ג' ובאורך בביאור להלכה ד"ה ויש מחמירין.

מביא הרמ"א עוד דין "וכן ע"י בגד או מטלית או כנף אווז הקלים מותר ואינו משהו גומות" - היינו שמותר להעביר בבגד או בכנף אווז על קרקע לא מרוצף.

הב"י הביא סברא זו משם האגור וכתב עליו "ולא ידענא מאי שנא שהרי הוא מזיז עפר ממקומו וגם משווה גומות כשמכבד בבגד כמו שמכבד במכבדות" וגם רש"י כתב כן, וכן מהרי"ל - ועיין בה"ח ס"ק טז' ולמעשה עיין לקמן, בסברת רש"י על הגמרא בדף קכ"ד ע"ב.

והוסיף הרמ"א, "ואסור לכבד הבגדים ע"י מכבדות העשויות מקסמים שלא ישברו קסמיהן" להבריח את הבגד במקום שמותר לא בגד שחור או חום אסור שמה ישבר הקיסם, אסור לטאטא את הרצפה במטאטא שמה ישבר הקיסם. אם הם קשים אפי' מרוצף. אומר הטורי זהב: "תמוה לי ואפילו ישבר זה מקלקל ופטורי". שואלים עליו: הרי ברמב"ם כתוב: שאע"פ שאין איסור דאורייתא פטור אבל אסור.

ואמר המג"א: אע"פ שאין איסור דאורייתא מחמירין בדבר הזה. עיין שם ט"ז ס"ק ג' ומג"א ס"י ה' ומש"ב ס"ק יד' אולם עיין שם בביאור להלכה שכתב שמחמירים שלא יהא כעובדין דחול. לעומת זה כתב בה"ח משם ברכ"י שאין חשש כי אינה מלאכה ואין מתכוון לשוברו ולא פסיק רישא הוא ומותר. ואע"פ כוהגים להחמיר.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

קרח - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

הדחת הרצפה

ש"וע: "אין סכין את הקרקע ולא מדיחין אותו אפילו הוא מרוצף". דבר זה מובא גם ברמב"ם וז"ל בהלכות שבת פרק כא' הלכה ג': "אין סכין את הקרקע ואפי' היה רצוף באבנים, ואין נופחים אותו, ואין מדיחין אותו אפי' ביו"ט וכ"ש בשבת. שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול ויבא להשוות גומות בזמן שהוא עושה כן במקום שאינו רצוף"

מה ההבדל שלטאטא מותר אם זה מרוצף מעיקר הדין אבל להדיח אסור ועוד בימינו שישנם מגבים מגומי אטום שאתה רק מושך את המים ולא סוחט ולא כמו שמביא החיד"א שבמצרים היו שני ימים טובים והיה המקום מתלכלך הרבה והיו מביאים גוי ואומרים לו שישפוך מים והיה לוקח בגד וסוחטו - לא טוב הם עושים בדבר זה אבל יש ללמד עליהם זכות שהנוכרי אדעתא דנפשיה עביד וזה לא ע"י ישראל עיין כה"ח שם ס"ק כא'.

המקור לדברי הרמב"ם הוא בדף מ. וכן בדף קנא מעשה בתלמיד אמר ר"מ שנכנס אחריו לבית המרחץ ביקש התלמיד להדיח קרקע, אמר לו ר"מ אין מדיחין. ביקש לסוך, אמר לו אין סכין. ועיין תוס' שם שאמרו אע"פ שקרקע של בית המרחץ הוא מרוצף, חיישינן אטו קרקע אחר לא מרוצף תוס' שם ד"ה ואמר, ומה שמקשה המגיד משנה שם על הרמב"ם, מדוע קרקע מרוצף מותר לכבד ולא חוששים לאשוויי גומות או לחשוש לאטו לא מרוצף ומדוע במרחץ מחמירים אפי' מרוצף. ותיירץ שסיכת קרקע או הדחת קרקע "אסורים וגזרו בהם לפי שאין בהם צורך כמו בכיבוד".

מקשים על הרמב"ם: רעק"א תויו"ט במסכת פסחים פ"ה משנה ח' ישנה משנה במסכת פסחים שהיו בביהמ"ק ביום ערב פסח שחל בשבת "כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת" שהיו שלוש כיתות נכנסות והיו שוחטין והיתה הרצפה כולה מלאה דם, ובעזרה היתה אמת מים נכנסת מצד אחד ויוצאת מצד שני, נכנסת מצד צפון ויוצאת מצד דרום ומצד דרום היו סותמין מקום היציאה ושוטפין את הרצפה שהיתה עשויה משיש ואח"כ היו פוקקין את זה והיה יוצא כל הלכלוך והכל נהיה נקי. 'כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת' אבל הכהנים היו מדיחין את העזרה שלא ברצון חכמים. עיין רש"י פסחים דף סד' ע"א.

אומרת הגמרא דף סה' מי הם החכמים הללו: ר' אליעזר אצלנו בגמי שאומר שאסור לטאטא את החדר ואם אתה עושה כך אתה עובר על איסור דאורייתא של בונה ולכן הכוהנים שעשו כך עשו נגד דעת ר' אליעזר. אבל אמרו חכמים שזה רק מדרבנן, שבות שמא ימלא את הגומא עפר בביהמ"ק אין חשש כזה כי שם אין שבות, וי"א ששבות כזה אוסרים אפי' חכמים בשבת. עיין תוס' שבת צ"ה ד"ה שרא.

הרמב"ם בהלכות קורבן פסח פוסק שמותר במקדש ביום השבת להדיח את הרצפה מאחר ואין שבות במקדש, וז"ל: " ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפי' בדבר שאינו צורך עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא" רמב"ם שם, פ"א הלכה טז' . ולפי זה מתורץ, מה שמקשה התוס' שם בדף צ"ה וכן תוס' יו"ט ורעק"א על פרק ה' משנה ח'.

מה הדין אדם בבית כנסת ביום שישי נשפך קפה או תה על הרצפה והיא מלוכלכת האם מותר בשבת לשפוך מים בלי לסחוט כלום רק עם מגב?

אז הגמרא אומרת 'וכן אמר ר' אלעזר' היינו של מילתא מותר, של תמרה אסור מחמה לצל.

ועל זה נפסקה ההלכה בשו"ע סימן ש"ח סעיף מט: "מכבדות שמכבדין בהן הקרקע מותר לטלטלן" - מטאטא לא מוקצה בשבת ומותר להעבירו בשבת ממקום למקום אפילו שאתה לא משתמש בו. רש"י נזהר בלשונו ואמר מכבדות - שמטאטאין בו את הבית ומילתא לנקות את השולחן, ולפי זה מקשה 'בית יוסף' על דעת הרמ"א הרי הרמ"א אומר שמותר במכבדות של בגדים לטאטא. רש"י נזהר ואמר מטאטאין את השולחן כי אין בו גומות אבל לא על הרצפה, עיין לעיל.

קליפות גרעינים שנתפרזו בשבת

אדם שאכל גרעינים ונפלו קליפות לרצפה דינם מוקצה האם מותר לטאטא אותם בשבת.

התוספות: האיסור לטאטא בשבת הוא משום שכשמוזיז עפר מוזיז מוקצה. ולא ניתן להזיז קליפות גרעיני חמניות שלא ראויים לשום אדם ולא לשום בהמה.

הרשב"א אומר: אדם לא נוח לו לשבת כשיש לכלוך בחדר וזה כמו 'גרף של רעי' ואם אני יושב בסלון ובאמבטיה יש קליפות של שקדים או גרעינים אסור לטאטא אותם מפני שזה לא כ'גרף של רעי' כי אתה לא נכנס שם תמיד. או בחצר יהיה אסור.

ה'פרי מגדים' מובא בבית יוסף מביא עוד נימוק: כשאתה מטאטא אתה מטלטל את המוקצה כלאחר יד לצורך שבת ומותר כדי שהבית יהיה נקי. עיין על הני"ל במש"ב ס"ק ח'. ובכה"ח ס"ק יא', ובביאור להלכה ד"ה 'יושי', ועיין לרא"ש פרק עשירי סימן ג' ומה שכתב עליו קרבן נתנאל אות סי' עי'.

מטאטא

אומר הרי"ף בדף מח' מדפי הרי"ף: מכבדות של מילת מותר לטלטל כגון זנב של שועל וכיו"ב שמכבדין בו כלי מילת - שהן שערות דקות, רכות ולא נשברות ואם לאדם יש הקפדה אף על זה שלא ישברו אסור ואומר הרי"ף: 'והאינדא דקיימא לן כר' שמעון דאמר דבר שאין מתכוין מותר אבל המכבדות האלה של תמרה דבר שמלאכתו להיתר ואפילו מחמה לצל שרי' - ז"א מטאטא, מכיון שלדעת השו"ע מותר לטאטא אז מותר.

אבל לדעת הרמ"א מטאטא עם עלים קשים אסור לטלטלו בשבת, וע"כ אסור לטלטל. מכאן עוד הוכחה לקושית הב"י על האגור המובא ברמ"א לעיל כי הרי"ף מסביר לא שהיו מנקים את הרצפה במטלית, ולא כרש"י שמנקים את השולחן בזה אלא במכבדות היינו זנב שועל שמכבדים בהם כלי מילת, לא קרקע ולא שולחן.

למסקנא, לדעת השו"ע מותר לכבד את הבית מקליפות או דבר אחר אפי' מדבר שהוא מוקצה ובלבד שהרצפה תהא מרוצפת. לדעת רמ"א אם רוב העיר מרצפין את הדירה מותר במטאטא ששערותיו רכים ולא ישברו.

בקרקע לא מרוצף, אסור בין במטאטא בין בבגד, וטוב לאדם שיצא אליבא דכ"ע ויהא לו בבית מטאטא של שערות רכות ואם יעשה סימן שהוא מיוחד לשבת תע"ב.

לסוברים שאין לטאטא אפי' במקום מרוצף כל מטאטא הוא מוקצה.

קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

קרח - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

דין מעמר

בשוי"ע סימן ש"מ כתוב: "המקבץ מלח ממשרפות המלח דומה למעמר לא איסור דאורייתא ואסור לקבץ כל דבר ממקום גידולו" ועל כן כתב המשנ"ב וכף החיים: שבמקום גידולו מחמירים עליו יותר וזה דומה למעמר וכל דבר דהיינו פירות וירקות ועצים ועשבים וכל דבר הגדל מן הקרקע בזה חיובא איכא כשמקבצם במקום גידולם ודומה למלאכת מעמרו ושומרי גנות ופרדסים צריכים להיזהר מאד בזה אפילו פירות שנפלו מבעוד יום שאין בעיה של נולד אסור לאוספם בשבת אפילו מעט כי יש בזה חיוב חטאת.

ושיעור עימור שיעורו קטן מאוד וכמו שאומר הרמב"ם: "שמעמר אוכלין אם לאכילה שיעורו - כגרוגרת ואם לבהמה שיעורו כמלוא פי גדי ואם להסקה שיעורו כדי לבשל ביצה".

כל פרי שודאי נקטף בערב שבת מותר לאוכלו בשבת אבל לא שיעמר. אבל אם רואה פרי על הרצפה בגן וספק אם נפל מערב שבת או לא גזרו חכמים בספק מוקצה וספק נולד שאסור לקחת.

ישיבה על הדשא בשבת

דוגמא עוד יותר טובה לכך, אדם שהולך ויושב עם ילדיו על הדשא מותר לשבת על דשא בשבת בגן ונדבק לו חתיכת דשא במכנסיו אז הוא יבא ויאמר דשא זה נחתך אתמול ע"י מישהוא אם ברור לו, אין כאן דין מוקצה ומותר להסירו, ואולי זה נחתך היום ישנו ספק, והוא רוצה להורידו כי איך ילך ברחוב מאחר וזה ספק הוא מוקצה ואסור להסירו בידי מהבגד.

נשירת שיערה בשבת

אשה או איש שיושבים ולומדים וחיככו בראשם ונפלה שיערה על הספר יכול להיות שאתה תלשת בשבת את השיער הזה וזה ודאי מוקצה ויכול להיות שזה היה מאתמול ורק עכשיו אתה הפרדת שיער משיער ומאחר וזה ספק לא יגע בו אבל מותר לעשות בשינוי שינצל מהמוקצה הזה.

מסופר על האר"י הקדוש שתמיד שהיה מגרד לו משהוא בראש או בזקן לא היה נוגע בו בשבת פעם אחת ישב ולמד והתעמק בלימודו והרגיש משהוא בזקן והוא שם את אצבעו לגרד וזכר ששבת אמר אם אני אוציא את היד שלי אולי אני אתלוש שיערה אז נשאר כך עד מוצאי שבת.

מעלת שמירת שבת

שמירת שבת חשובה מאד מאד ואם אדם שומר שתי שבתות כהלכתה מביא את הגאולה. החשיבות של מרע"ה שבא להתפאר בעצמו אמר "לא חמור אחד מהם לקחתי ולא הריעותי את אחד מהם" יגיד לימדתי אותם תורה, מצוות, אבל משה אומר אני לא לקחתי שוחד ושכלי טהור וישר אבל אתם נגועים בכסף, בכבוד. ובגלל שאמר "לא חמור אחד מהם נשאתי" אומר המדרש שחמורו נער, שמח אמרו בשמים לחמור שהוא יהיה חמורו של המשיח וזה אותו חמור שרכב עליו אברהם אבינו ע"ה.

האור החיים ע"ה אומר: אם זכינו ירד עם ענניא - עם העננים במטוס ואם לא עני ורוכב על חמור' אנחנו רוצים שירד ולא משנה כיצד ירד העיקר שיבא ויגאלנו גאולה שלמה בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

בביהמ"ק התיירו משתי סיבות: ראשית, אין שבות במקדש. שנית, שם לא היה מגב אלא פקק שברגע שהמים היו מתמלאים היו מוציאים אותו.

אבל כאן אתה עושה פעולה. אומר המ"מ שם הובא לעיל שבהדחה לא מתחשבינו כמו כיבוד. ומזה למדו האחרונים שאם לאדם ישנם על הרצפה קליפות של בוטנים או של שקדים או של תפוחי זהב ורצה לשפוך מים עם זרם חזק ולהזיזם החוצה - אסור.

מה הדין אם במקום שנשפך מים על הרצפה ודרך על זה ונהיה לכלוך ולא נוח לו לשבת במקום כזה? אם זה חלק מועט של הבית, לא כל החדר, האם מותר לשפוך מים ועם מגב לנגב בלי סחבה. פסקו האחרונים שיותר. אבל את כל החדר, או את כל הבית כנסת - אסור משום עובדין דחול.

למסקנא, אין לשפוך מים להדיח את החדר אפי' אם מנגב במגב שאין בו דין סחיטה משום עובדין דחול, אבל מותר לנקות מקום מסויים בחדר ע"י לשפוך מים שם ולמושכו ע"י מגב ולא ע"י סחבה. ולא משנה אם זה בבית או בבית כנסת. אבל ע"י גוי מותר.

פירות שנתפזרו

אדם שהיתה לו צלחת של שקדים או בוטנים והביא את זה לשולחן ובדרך נפל על הרצפה והתפזר בכל החדר האם מותר לאוספם?

כתוב בשו"ע: "נתפזרו לו פירות בחצר ולאו דווקא בחצר אלא במקום מרוצף, אחת הנה ואחת הנה - מלקט מעט מעט ואוכל, ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך הקופה. ואם נפלו במקום אחד נתן אפי' לתוך הסל אפי' נפלו לתוך צרורות ועפרוריות שבחצר שאז מלקט אחד אחד ואוכל, ולא יתן לתוך הסל ולא לתוך קופה" שו"ע סי' של"ה ע"ה.

ולפי זה אם נפלה לאדם צלחת פירות או שקדים, בוטנים וכדומה, אם נפלו במקום אחד יכול להחזירם לצלחת. אולם אם נתפזרו בחדר "אחת הנה ואחת הנה" אסור לו לאוספם לצלחת אפי' לאותה צלחת אין להחזירם, אלא מותר לו לאכול מעט מעט מהם, היינו שיקח מהרצפה ויאכל ולא חייב לאכול אחד אחד אלא יכול לאסוף בידו מעט ויאכל.

ואם נפלו לו בגן שיש בו עפר אסור לאסוף לתוך סל, או לצלחת, וכן אסור לו לאכול מעט מעט אלא רק אחד אחד היינו שנפלו לתוך עפר עיין בכל הני"ל למשי"ב שם סי"ק יז, יח. ובכה"ח שם סי"ק כח, ל'.

זריקת סוכריות בבית הכנסת

בשמחת תורה היה מנהג לזרוק לילדים שקדים, אגוזים או חיטה קלויה בימינו זורקים סוכריות והילדים אוספים.

אומר הרב "נזירות שמשון" מכיון שזה לשמחת תורה וזה רק דרבנן וזה נאסף לתוך הכיס מותר לילדים לאסוף.

אבל דבר זה אינו פשוט כי התוס' שם הביאו דף קמב והביאם הבי"י וכתב שיותר גם להניח לתוך חיקו וכסותו וכל האיסור רק לתוך סל, קופה, צלחת. ובלשון השו"ע משמע שאין שאין שום היתר רק לאכול מעט מעט ולא להניח לתוך חיקו או בגדיו. והבין הביאור להלכה ד"ה 'אחד' שלדעת הגאון אין לילדים לשים את הסוכריות או הטופי שאוספין ממה שזורקים אחת הנה ואחת הנה לתוך כיסם או לתוך קופסא או ניילון. ואילו לדעת כה"ח שם סי"ק כח' גם הוא מסכים בעיקרו שלדעת השו"ע אין לשים בתוך חיקו, או לתוך בגדיו אלא שהביא בס"ק לא' במקום שמחה של מצוה אפשר להקל לילדים לאסוף ואפשר בצירוף סברת 'נזירות שמשון' הנזכר לעיל, עכ"ז מיעצים לקטנים לאסוף ולהניח תוך כיסם ואם אין להם מקום יעבירו מכיסם לכיס ניילון.

